

ОЦІНКА СЛУЖБОЮ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ГРУЗІЇ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

В. О. Паливода, *центр зовнішньополітичних досліджень НІСД*

Служба державної безпеки Грузії (далі – СДБ)¹ у липні 2023 р. оприлюднила щорічний звіт про свою діяльність, що містить оцінки викликів і загроз національній безпеці країни, а також інформацію про вжиті заходи для їх виявлення, попередження та нейтралізації. Особливу увагу приділено російській окупації частини суверенної території Грузії та незаконно розміщеному на ній військовому контингенту РФ.

Висновки

1. Звіт СДБ Грузії констатує, що російська окупація частини території країни та розташування на ній військового контингенту РФ є екзистенційною загрозою.
2. Декларована активна участь СДБ Грузії у процесах євроатлантичної інтеграції повністю дисонує із політикою чинного грузинського уряду щодо України, проти якої нині здійснюється збройна агресія РФ.

У передмові до звіту глава СДБ Грузії Г. Лілуашвілі² зазначив, що спецслужбі довелося захищати національні інтереси країни у складній та непередбачуваній обстановці. Війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, створила додаткові значні виклики безпеці, територіальній цілісності держави та її соціально-політичній стабільності. При цьому значно посилюється тиск на економіку. Загрозою існуванню Грузії залишається російський військовий контингент, дислокований в окупованих регіонах країни. Посилилися процеси

---

¹ СДБ – орган, підпорядкований прем'єр-міністру й підзвітний парламенту Грузії. Основні функції: контррозвідувальна діяльність (включно з військовою контррозвідкою), захист конституційного ладу, забезпечення внутрішньої безпеки, боротьба з тероризмом, екстремізмом, корупцією та організованою злочинністю, охорона економічної, інформаційної діяльності, державної таємниці, кібербезпека.

² Грігол Лілуашвілі, 01.09.1977 р. н., у 2001 р. закінчив Грузинський технічний університет за спеціальністю «міжнародні економічні відносини». У 2004–2015 рр. був головою компаній, фондів та банків, пов'язаних із мільярдером Б. Іванішвілі, колишнім лідером правлячої партії «Грузинська мрія». У 2016 р. обіймав посаду заступника мера Тбілісі. У 2016–2017 рр. очолював Комітет регіональної політики та самоврядування парламенту. Із грудня 2017 р. до жовтня 2019 р. – заступник глави СДБ. У жовтні 2019 р. призначений керівником СДБ на 6-річний термін. У травні 2020 р. розглядався як можливий кандидат на посаду прем'єр-міністра.

фактичної анексії з боку РФ окупованих Абхазії³ та Цхінвальського регіону⁴. Значним викликом була розвідувальна діяльність спецслужб іноземних держав. Здійснювалися спроби втручання у суспільно-політичні процеси Грузії за допомогою інструментів гібридної війни. Актуальними є також загрози з боку міжнародного тероризму та насильницького екстремізму.

Ситуація на окупованих територіях

На 4-й та 7-й військових базах Південного військового округу РФ, розташованих на окупованих територіях Грузії, постійно відбувалися незаконні навчання, переозброєння, ротації особового складу та інша протиправна діяльність. Зафіксовано залучення до бойових дій в Україні частини важкого озброєння та військовослужбовців, котрі проходять службу на цих базах, а також так званих добровольців із місцевого населення. Як і в минулі роки, окупаційні сили (включно зі спецслужбами РФ) здійснювали дискримінацію етнічних грузинів, їхні основні права порушувалися, зокрема обмежувалося право на освіту рідною мовою. Крім того, тривали заходи, спрямовані на русифікацію окупованих регіонів, зміну етнічної самосвідомості населення та його асиміляцію.

На тлі війни, котра триває в Україні, активно поширювалася дезінформація про те, що Тбілісі має намір застосувати силу проти окупованих територій Грузії. Зазначений наратив використовувався представниками сепаратистських режимів для залякування місцевого населення та формування примирливого ставлення до анексійної політики РФ. Занепокоєння викликали також дії російських військових, які не допускали на окуповані території міжнародні організації для моніторингу.

Анексійна політика Росії набула більш витончених форм, що позначилося на процесах, пов'язаних з нерухомістю в окупованій Абхазії. Незаконна влада регіону підписала з РФ «договір», за яким передбачена безоплатна передача в оренду росіянам державного котеджного комплексу разом із земельною ділянкою і прилеглою акваторією. За умовами «договору», у разі його денонсації, об'єкт залишається у власності Росії. Оскільки понад 40 % бюджету Абхазії наповнюється прямим трансшем із РФ, імовірно, для залучення коштів сепаратистському режиму доведеться відчужувати важливі (зокрема стратегічні) об'єкти. Росія також намагалася взяти під свій повний контроль деякі галузі економіки, з цією метою розроблено план заміни бюджетного трансшу на інвестиції.

РФ маскувала свою анексійну політику за допомогою актуалізації питання про приєднання Абхазії до Союзної держави Росії та Білорусі. МЗС Росії і так зване МЗС Абхазії заявили про запровадження подвійного громадянства. Відбулася

³ Самопроголошена держава Республіка Абхазія, створена сепаратистськими силами у 1992 р. в результаті грузинсько-абхазького збройного конфлікту і за військової підтримки РФ.

⁴ Самопроголошена держава Республіка Південна Осетія, створена у 2008 р. місцевими колаборантами в результаті російсько-грузинської війни і окупації РФ частини Грузії.

гармонізація законодавства, порушувалося питання про спрощений перетин кордону, досягнуто домовленості про відновлення Сухумського аеропорту⁵.

Сепаратистський режим окупованого Цхінвальського регіону відкрито підтримував приєднання до РФ. З цією метою навіть було призначено «референдум», але після зміни «президента» його призупинили до завершення консультацій з Росією. Між РФ та окупованим регіоном підписано «угоду» про подвійне громадянство, відбулося також приєднання до Митного кодексу Євразійського економічного союзу. У плані анексії особливо важливим фактором знову стала фінансова залежність від Росії. Бюджет окупованого регіону було профінансовано РФ майже на 81 %.

Безпекове середовище

Проголошена Росією відкрита експансіоністська політика та спроба досягти зазначених цілей широкомасштабними воєнними діями поставили Грузію перед особливими викликами та екзистенційними загрозами.

Поряд із конвенційними методами війни, значної шкоди безпеці країни завдали спроби тиску на економіку, енергетичну безпеку та соціально-політичну стабільність. З цією метою застосовувалися кібератаки, дезінформаційні кампанії та інші інструменти гібридної війни. Деструктивні сили, імовірно, пов'язані зі спецслужбами іноземних держав, намагалися зіпсувати відносини Грузії з певними країнами, західними партнерами та стратегічними союзниками.

За оцінкою Служби державної безпеки Грузії, у результаті скоординованих і комплексних заходів, вжитих СДБ разом з іншими органами, задіяними в системі безпеки, на території Грузії вдалося уникнути згубної діяльності спецслужб іноземних держав і внутрішніх заворушень, інспірованих деструктивними силами. У такий спосіб країна була захищена від втягування у воєнні конфлікти та незворотні процеси, що завдають шкоди національним інтересам.

З метою моніторингу міграційного потоку, який значно зріс внаслідок бойових дій між Росією та Україною, СДБ активізувала відповідні контррозвідувальні заходи.

Використання «м'якої сили»

Спецслужби іноземних держав і далі активно використовують так звану м'яку силу. Для досягнення власних цілей вони залучають до цього процесу політичні сили, що діють у їхніх країнах, наукові та експертні кола, представників

⁵ Сухумський аеропорт, який не функціонує протягом останніх тридцяти років, планують відновити до кінця 2024 р. Проект реалізується за рахунок коштів російського приватного інвестора – промислової групи «Базовий елемент», яка належить олігарху О. Дерипасці. Аеропорт використовуватиметься виключно для польотів до РФ, оскільки міжнародні рейси до невизнаної Абхазії не можуть здійснюватися без дозволу Тбілісі. Експерти припускають, що територія окупованої Абхазії може стати каналом для контрабанди до РФ підсанкційних товарів.

культурної сфери, неурядові організації, навчальні заклади, бізнес-інституції та різноманітні фонди. Зазначені структури активно намагалися налагодити тісні контакти з окремими групами в Грузії та використовувати можливості іноземних громадян з різним статусом.

З метою встановлення зв'язків іноземні спецслужби організували культурні, освітні, наукові семінари, конференції та експертні зустрічі у своїй чи третій країнах. Гуманітарні, інфраструктурні та бізнес-проекти активно використовувалися згаданими суб'єктами для поширення власної політичної, військової та національної ідеології, особливо в регіонах Грузії, де компактно проживають нацменшини. Проводились різноманітні соціологічні дослідження, мета яких – вивчити настрої цільових груп щодо тих чи інших питань для здійснення операцій впливу та, швидше за все, використання їх в інтересах іноземних спецслужб.

Антитерористичні зусилля Грузії

СДБ продовжувала боротьбу з тероризмом, у рамках якої ідентифіковано та розкрито терористичні загрози, посилено співпрацю з міжнародними партнерами. СДБ вживала відповідних превентивних заходів щодо протидії терористичним викликам, вдосконалювала механізми антитерористичної діяльності та посилення реагування на виклики / інциденти. Один із пріоритетів СДБ – постійне навчання та підвищення кваліфікації підрозділів військовослужбовців, які безпосередньо беруть участь у боротьбі з тероризмом. У щорічній доповіді Державного департаменту США «Глобальний тероризм у 2022 р.» антитерористичні зусилля Грузії оцінено позитивно.

Боротьба з корупцією

Відповідно до Індексу сприйняття корупції, підготовленого Transparency International, у 2022 р. Грузія перемістилася з 45 на 41 місце серед 180 країн і зрівнялася з Італією, Чехією та Словенією. За цим показником Грузія випереджає такі держави – члени ЄС, як Польща, Словаччина, Греція, Хорватія, Румунія та інші. Водночас підкреслимо, що за згаданим Індексом Грузія посідає перше місце в регіоні Східної Європи та залишила позаду країни – кандидати на членство в ЄС, зокрема Молдову, Україну, Північну Македонію, Чорногорію та Албанію.

Міжнародна співпраця

СДБ продовжує роботу щодо підписання угод про обмін секретною інформацією та її взаємний захист, угод і меморандумів про співпрацю у сфері правоохоронної діяльності та безпеки з країнами – членами НАТО та ЄС, а також іншими державами-партнерами та міжнародними організаціями.

СДБ брала активну участь у виконанні Річної національної програми під

егідою Комісії НАТО – Грузія. Представники СДБ залучалися до різноманітних заходів, організованих у рамках співпраці між Грузією та Альянсом з питань стабільності та безпеки (зокрема у заходах, що проводяться за програмою «Партнерство заради миру», та у навчальних курсах НАТО з кібербезпеки, стратегічних комунікацій, боротьби із тероризмом, гібридними загрозами тощо).